

2. Schiff M., Valdés A. The plundering of agriculture in developing countries. – Washington, DC: World Bank, 1992. – 36 p.
3. Easterly W. Global development network growth database. – Washington, DC: World Bank, 2006.
4. Distortions to agricultural incentives: a global perspective. K. Anderson K. (ed.) – London, UK: Palgrave Macmillan; Washington, DC: World Bank, 2009. – 644 p.
5. Townsend R. Agricultural incentives in Sub-Saharan Africa: policy challenges. – Washington, DC: World Bank, 1999. – Technical paper 444. – 191 p.

Король М. М.

викладач кафедри міжнародних економічних відносин
Інституту економіки та міжнародних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ ТА НАУКОВО – КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ-НА ПОЧАТКУ ХХІ ст. В КОНТЕКСТІ ТЕОРЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

З 50-60-х рр. ХХ ст. в межах неокласичної течії формується новий науковий напрям, представники якого працюють на межі економічної теорії та інших суспільних наук – філософії, соціології, політології, кримінології, тощо. Інституціонально – соціологічний напрям, що виник на поч. ХХ ст. вважається «старим» інституціоналізмом, а новий науковий напрям – неоінституціоналізмом. Ці напрями як особлива економічна теорія також позначилися на подальшому розвитку та становленні теоретичних зasad науково-кадрового потенціалу.

У вітчизняній та зарубіжній літературі існує чимало фундаментальних праць, присвячених вивченю різноманітних аспектів науково – кадрового потенціалу суспільства та інтелектуальної діяльності. Важливі аспекти цих проблем досліджували такі видатні економісти – інституціоналісти Т.Веблен, Дж.Коммонс, В.Мітчелл, Дж.Гобсон та інші. Основні представники неоінституціоналізму Р.Коуз, Д.Норт, О.Вільямсон, Р.Фогель та інші.

Новий напрям економічної науки був пов'язаний з обґрунтуванням та розвитком нових реформістських концепцій суспільного контролю над економікою та захисту від негативних наслідків монополізації. Інституціоналісти обґрунтували ідеї про необхідність державного впливу на найразючіші «дефекти» ринкового механізму. Ключовою для інституціоналістів стала ідея створення надійного механізму соціального контролю з боку суспільства, який був би спроможним

забезпечити стабільність економіки та її керований розвиток. Нерічеворговим завдання економістів – інституціоналістів було дослідження економічних інститутів, емпіричне та статистичне вивчення структурних особливостей господарської системи в динаміці. У неоінституціоналістів попередниками були представники «старого», традиційного, інституціоналізму, які також намагалися налагодити зв'язки між економічною теорією та правом, соціологією, психологією, політологією та ін. Неоінституціоналізм має свої методологічні особливості, які обумовлюються вихідними теоретичними джерелами: традиційним інституціоналізмом та некласикою. Посилення інтересу до інституціональної теорії взагалі й до її неоінституціонального напрямку пов'язано зі спробами подолати обмеженість ряду положень, характерних для класичної та неокласичної теорій. окремі аспекти теоретичних положень інституціоналізму та неоінституціоналізму в українській економічній науці ще недостатньо досліджені, оскільки в недалекому минулому вони ігнорувалися і не знайшли відповідного місця в національній економічній думці.

Основною метою написання статті є аналіз еволюції розвитку науково – кадрового потенціалу в контексті інституціональної та неоінституціональної теорій, які сприяли значний вплив на соціально економічний розвиток промислово розвинутих та нових індустріальних країн.

Поставлена мета вимагає розв'язання концептуальних завдань: проаналізувати вплив науково-кадрового потенціалу на сучасному етапі науково-технічної та технологічно-інформаційної революції в умовах переходу України від командно адміністративної до капіталістичної системи.

Стовбур сучасного інституціоналізму утворюють два напрямки – неоінституційна економіка та нова інституційна економіка. Відмітимо, що перший напрям – неоінституціоналізм залишає незмінним жорстке ядро неокласики. Структура як старого, так і сучасного інституціоналізму та шляхи його еволюції у другій половині ХХ ст. досить складні. Так, до сих пір зберігається дуалізм «старого» інституціоналізму та неоінституціональних теорій. Поряд із зазначеними схемами класифікації умовно його можна розділити на 3 основні школи або «рукави» [1, с. 1108]: індустріально – соціологічна школа (представники Т.Веблен [5], Дж. Гелбрейт, Дж.Белл та інші), школа суспільного вибору (представники Дж.Коммонс, Дж.Бьюкенен, Р.Коуз та інші), кон'юнктурна школа (представлена нобелівськими лауреатами С.Кузнецом, Дж.Мідом, Р.Солоу та іншими).

У рамках вказаних основних шкіл були сформовані теорії системної трансформації капіталізму, які сформувались у 50-х – 60-х роках ХХ ст. і набули значного поширення, як у другій половині ХХ

ст., так і на початку ХХІ ст. При цьому, найбільшої впливовості набули такі теорії [1, с. 1116]: народного капіталізму, колективного капіталізму, змішаної економіки, суспільного добробуту, соціального партнерства.

Основою для всіх цих теорій стала ідея науково – технічної революції, а її розвиток виокремив один від одного три стійкі функціональні структури: індустріальне суспільство початку ХХ ст., суспільство масового споживання 60-х рр., нове громадянське або ж постіндустріальне (інформаційне) суспільство кінця ХХ-го поч. ХХІ ст.

Кожна з цих принципово відмінних одна від одної економічних структур мала свої соціально – економічні відносини, які відображалися економічними теоріями, згаданими вище.

Відмітимо, що стійка функціональна структура індустріального суспільства утвердилася в промислово розвинутих країнах, які в подальшому прийшли до суспільства масового споживання і нарешті в них утвердилося нове громадянське, або ж інакше постіндустріальне суспільство.

Нові методи конвеєрного виробництва масового споживання, які базуються на досягненях науково-кадрового та науково-технічного потенціалу, широко проникли у процесі реалізації плану Маршала до ряду країн Європи, які особливо постраждали під час другої світової війни. Терміні «глобальна промислова революція», «друга промислова революція», «індустріальне суспільство», «нова індустріальна держава», «нове суспільство», набули широкого визнання після виходу в світ книги П.Друкара «Нове суспільство: Анатомія індустріального ладу».

Серед науковців теорії індустріального та нового індустріального суспільства особливо виділяються такі дослідники, як Дж.Уелбрейт, В.Ростоу, Д.Белл та інші [2, с. 657-659]. Найпопулярнішою, пронизаною неоеволюціоністським духом, була теорія стадій економічного зростання В.Ростоу. Цитований науковець виділяв п'ять стадій економічного зростання, а в 70- ті роки додав ще шосту стадію – пошуку шляхів якісного поліпшення життєвих умов людини – і в праці «Політика і стадії зростання» (1971 р.) намагався поєднати свою концепцію з аналізом економічної політики, вважаючи, що її визначає рівень технічного розвитку суспільства та науково – кадрового потенціалу.

На неоеволюціоністсько – позитивістських за своєю суттю засадах у розвинутих країн Заходу (особливо англомовних) утвердилася також концепція індустріального суспільства, значною мірою альтернативна в марксистському розумінні капіталізму, як суспільної інформації. Особливо актуальна проблема трансформації суспільства та теорія техноструктурі Дж. Гелбрейта, який вважав, що США в період після другої світової війни створив «суспільство загального благоденства» (суспільство масового споживання) і в цьому розумінні став світовим

лідером [3, с. 480]. Джерело трансформаційних змін суспільства він вбачав у розвитку науки, техніки і створенні нових технологій у більш широкому зачлененні до вирішення цих проблем науково – кадрового потенціалу. Він же та інші науковці – інституціоналісти виходять з того, що науково – технічний потенціал безпосередньо визначає економічний і соціальний розвиток суспільства і є вирішальним фактором його оновлення, передусім науково – кадрового потенціалу.

Науково-кадровий потенціал в системі неоінституціоналізму ґрунтуються на двох фундаментальних передумовах (1, с.1111): соціальні інститути мають значення (принцип інститутоцентризму, який означає що явища які мають соціальні значення не можна описати або причинно пояснити, мінаючи інституції), вони піддаються аналізу за допомогою стандартних інструментів економічної теорії.

Звідси, основою науково-кадрового потенціалу національних інституцій стає формування кадрів науковців, дослідників, спеціалістів, базою яких складають спеціалісти з науковими ступенями: доктори та кандидати наук, які виконують наукові та науково-технічні роботи, передусім в науково-дослідних установах. Водночас наші дослідження засвідчують, що за 21- річний період кількість працівників наукових організацій у 2011 році в порівнянні з 1990 роком зменшилася на 359 500 осіб, проти 2000 року – на 53 500 і проти 2010 року – на 6 400 осіб. Аналогічна тенденція характерна і щодо кількості спеціалістів, які виконували наукові та науково – технічні роботи. Водночас, позитивним фактором є збільшення кількості докторів наук, а негативним – зменшення кількості кандидатів наук.(4, с.320). Отже, для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку національної економіки доцільно розширювати кількість науково-дослідних інститутів та лабораторій в провідних видах економічної діяльності та зміцнювати їх науково-кадровий потенціал за рахунок докторів та кандидатів наук.

На базі неокласичної теорії, як однієї з магістральних течій сучасної економічної думки, в останній третині XIX ст., впродовж ХХ ст. сформувалися старий та новий інституціоналізм.

Теоретичні засади цих напрямків сформували провідні американські дослідники Т.Веблен, Дж.Коменс, В.Мітчелл, Дж.Гелбрейт, Д.Белл, Е.Тоффлер та інші.

На сьогоднішній день фундаментальні наукові дослідження зосереджені в установах Всеукраїнської академії наук та вищих навчальних закладах Міністерства освіти і науки України, які мають вагомі здобутки не тільки та вітчизняному, але і на світовому рівні, науково – кадровий потенціал яких необхідно зміцнювати на базі провідних науково – технічних інституцій країни. Вважаємо, що для підвищення статусу науковців доцільно запозичити передовий світовий

досвід щодо нарощування їх науково – кадрового потенціалу, передусім за рахунок докторів та кандидатів наук. Подальші наші наукові розробки будуть зосереджені на дослідженнях проблем науково – кадрового потенціалу в розрізі провідних видів економічної діяльності нашої держави.

Література:

1. Історія економічних вчень: Підр. / за ред. В.Д.Базилевича – К. : Знання, 2004., с. 1108, с. 1116.
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах.Т1 / Редкол.:...С.В.Мочерний (відп.ред.) та ін.. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – Т.1 – С. 657-659.
3. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество. – М. : Прогресс, 1969 – С. 480.
4. Статистичний щорічник України 2011. / за ред. О.Г.Осауленка -Державна служба статистики України, 2012 – С. 320.
5. Veblen T. Place of Science in Modern Civilization and other Essays. – N.Y.,1919.

Крещенко О. В.

здобувач кафедри прикладної економіки
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Донецьк, Україна

УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ СУЧASNOGO RETEЙLU

Головним завданням ретейлу є надання покупцям можливості вибирати необхідний товар за асортиментом, якістю й ціною. Виконання цієї умови дозволяє забезпечувати ріст обсягів продажів і необхідну рентабельність бізнесу.

Для традиційної функціонально – спеціалізованої організації управління ретейлом характерним є розподіл діяльності з закупівлі й продажу товарів. Але такий тип організації ефективний тільки за умов невеликих розмірів асортименту і (або) стабільної й незначної агресивності зовнішнього середовища.

У випадку значного асортименту товарів (асортимент сучасного ретейлу може включати до 50-100 тис. товарних позицій, кожна з яких має від п'яти до п'ятнадцяти різних характеристик) і наявності жорсткої конкуренції традиційна функціонально – спеціалізована організація управління ретейлом приводить до зниження загальної ефективності роботи підприємства в цілому.

Категорійний менеджмент є відносно новою концепцією розвитку бізнесу. На відміну від традиційної організації управління він припускає спеціалізацію управлінських робіт не за функціями, а за товарними категоріями. Для того, щоб гнучко й оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, з метою оптимізації діяльності торговельних підприємств було запропоновано всі функції з управління асортиментом товару зосередити в єдиному центрі й покласти відповідальність за весь цикл руху однієї категорії товару на так званого категорійного менеджера [1-3].

У категорійному менеджменті категорії асортименту прийнято розглядати як самостійні господарські одиниці. У поле відповідальності категорійного менеджера попадає весь ланцюжок бізнес процесу – від закупівлі до продажу товарів. При цьому оцінюється робота не кожного підрозділу окремо, а ефективність у розрізі діяльності всього логістичного ланцюжка.

Як вірно замічено у [1, с. 82], у сучасному поданні категорійний менеджер має виступати не як функціональний управлінець, а більше як самостійний підприємець.

Забезпечення попиту покупців при такому підході вимагає більше пільної уваги й більше чіткого й коректного управління товарним потоком, що забезпечує безперебійного процесу споживання (продажу товарів). У зв'язку із цим різко зростає роль товарних запасів і якість управління ними. Управляти товарним запасом – це означає управляти сукупністю товарних категорій, які у свою чергу складаються з великого числа різних підкатегорій, сегментів, брендів і SKU (від англійського stock keeping unit – одиниця складської наявності). Фактично в сучасній літературі – це асортиментна позиція, одиниця однієї товарної групи, марки, сорту в одному типі упакування, однієї розмірності, ємності, коліору й т.д. В даній роботі SKU – це найменша одиниця товарних запасів. І вся ця велика за своїми розмірами структура і кількість товару повинна мати оптимально управління, щоб завжди ретейл мав змогу максимально задовільнити вимоги клієнтів, споживачів, покупців.

Для кожного зі структурних елементів товарних категорій, представлених у товарних запасах, необхідно розробляти свою особливу стратегію управління. Для цього необхідно розв'язати задачу правильної розбивки всієї сукупності торговельного асортименту товару на певні, однорідні за обраними ознаками кластери або групи товарів.

Для таких завдань необхідно мати специфічний механізм виконання цього складного процесу. Саме ABC – підхід відноситься до таких механізмів управління асортиментом товарного потоку (запасу).

Назва «ABC – підхід» походить від розподілу сукупності показників (наприклад, номенклатури товарів у запасах) на три групи, які було позначене латинськими літерами A, B і C, в залежності від

СЕРТИФІКАТ УЧАСНИКА

Король Марини Михайлівни,

яка приймала участь у роботі

ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції на тему:

**«Розвиток національних економік
в умовах глобальної нестабільності»**

(м. Одеса, 25-26 жовтня 2013 року)

С. О. Якубовський

Завідувач кафедри світового господарства і міжнародних
економічних відносин ОНУ імені І. І. Мечникова
доктор економічних наук, професор